

УДК 330.556.330.322

П. Томич

ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ПІДПРИЄМСТВ У ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено сутність, різновиди, переваги інвестування та проаналізовано інвестиційну діяльність на прикладі підприємств Західного регіону України. На основі розглянутого матеріалу уточнено особливості інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств та визначено перспективи для її розвитку.

Ключові слова: інвестиції, інвестування, вітчизняні підприємства, особливості, перспективи розвитку.

Як відомо, інвестиційна діяльність – це діяльність, пов’язана із вкладенням коштів в об’єкти інвестування з метою одержання прибутку. Вона може передбачати розміщення ресурсів, придбання і реалізацію необоротних активів, здійснення фінансових інвестицій, формування інвестиційної програми та забезпечення її реалізації тощо [1 – 3]. Вона здійснюється на основі:

- інвестування громадян, недержавних підприємств, господарських асоціацій, а також громадських та релігійних організацій;
- державного інвестування органів влади та управління України, а також державних підприємств та установ;
- іноземного інвестування держав, їх юридичних та фізичних осіб;
- спільного інвестування громадян та юридичних осіб України та інших держав [4].

Ключовим елементом інвестиційної діяльності є поняття інвестицій. Вони є вкладенням фінансового, матеріального та нематеріального капіталу в об’єкти підприємницької діяльності (з метою його примноження та/або отримання соціального ефекту) та можуть класифікуватись за низкою ознак: об’єктами вкладання, різновидом участі в інвестуванні, мотивами й завданнями здійснення, періодом інвестування, формами власності на інвестиційні ресурси, регіональною ознакою, напрямком дії тощо [5].

У сучасних ринкових умовах господарювання інвестиційна діяльність спричиняє відчутний вплив на макроекономічний розвиток країни. Вона призводить до структурних зрушень у економіці, активізації технічного прогресу, розширення економічного потенціалу, створення конкурентного середовища. Це дозволяє прискорити темпи відтворення засобів виробництва, здійснити підвищення кваліфікації персоналу, покращити якість продукції, збільшити обсяги бюджетних надходжень тощо [6 – 8].

Незважаючи на це, не усі підприємства є залученими до інвестиційного процесу та отримують переваги від інвестиційної діяльності, а інвестиційно активні підприємства трапляються із численними перешкодами. Це визначає важливість дослідження вітчизняного досвіду у цій сфері.

Інвестиційна діяльність ґрунтовно досліджена у працях таких вітчизняних та іноземних економістів, як О. Бланк, Т. Майорова, Г. Бріман, А. Пересада, П. Шиленицький, Р. Дикан тощо [9 – 18]. Ними опрацьовано питання теорії і практики інвестиційної діяльності та визначено низку особливостей її здійснення

вітчизняними підприємствами. З практичного боку інвестування провадиться такими підприємствами, як ПАТ “НПК-Галичина”, ПАТ “Іскра”, ПАТ “Львівобленерго” тощо. Розглянемо їх інвестиційну діяльність ретельніше.

За даними Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України (Smida) ПАТ “НПК-Галичина” із 2007 р. активно інвестує кошти в основні засоби*. У 2007 р. на підприємстві оновлено автотранспортний парк, придбано 17 одиниць автотранспорту. Також введено в експлуатацію цифрову телефонну станцію, побудовано та введено в експлуатацію оздоровчий комплекс. У 2008 р. підприємством були викуплені земельні ділянки, на яких знаходяться основні засоби ПАТ “НПК-Галичина”, введено в експлуатацію об’єкти закінченого будівництва ТЕЦ (вентиляторну градирню тощо), списано морально- та фізично застарілі машини, обладнання, прилади та інструменти. У 2009 р. ПАТ “НПК-Галичина” завершено модернізацію наливної станції “ЕЛІН”, введено в експлуатацію по н/с “ЕЛІН” основних засобів на суму 5576 тис. грн, проведено капітальний ремонт на здорожчання вартості основних засобів на суму 3839 тис. грн, введено в експлуатацію машин, обладнання, обчислювальної та офісної техніки, приладів та інструментів на суму 2122 тис. грн. У 2010 р. відбулося списання із балансового обліку морально- та фізично застарілих машин та обладнання, приладів та інструменту на суму 1728 тис. грн, а також безоплатно передано на баланс міста за рішенням виконавчого комітету Дрогобицької міської ради гуртожитки № 1, 2 по вул. Бориславській, 95 та по вул. Стрийській, 443/9. У 2011 р. відбулися зміни вартості основних засобів ПАТ “НПК-Галичина” за рахунок: проведення капітальних ремонтів на здорожчання вартості основних засобів на суму 2728 тис. грн, введено в експлуатацію машин, обладнання, обчислювальної та офісної техніки, приладів та інструментів на суму 6969 тис. грн, списано з балансового обліку (ліквідовано) морально- та фізично-застарілих машин та обладнання, приладів та інструментів на суму 1032 тис. грн, безоплатно (за рішенням виконавчого комітету Дрогобицької міської ради) передано на баланс міста будівлю медсанчастини “Нафтовик”, добудови до будівлі поліклініки та водопідігрівач. У 2011 р. реалізації основних засобів не було.

З метою реалізації плану реконструкції підприємства для досягнення якості моторних палив відповідно до норм Євро-5 та будівництва нових об’єктів, необхідних для збільшення глибини переробки нафти до 97%, на підприємстві розроблено інвестиційний проект вартістю понад 850 млн. дол. США. Загальний термін будівництва становить 60 місяців. Загальний термін окупності після реконструкції становить 11 років, із них 5 років будівництво і 6 років окупність затрат. Потенційним інвестором ПАТ “НПК-Галичина” у 2006 р. була компанія Shell Exploration Company B.V. (Нідерланди) [19].

З фінансових інвестицій на балансі ПАТ “НПК-Галичина” у 2012 р. обліковуються: частки у статутних капіталах 2-х товариств і консорціуму на суму 28 179,2 тис. грн; акції 2-х відкритих акціонерних товариств на суму 2796,7 тис. грн.

Серед проблем, що впливають на діяльність підприємства (у інвестиційній сфері зокрема) його керівництвом відзначено високий ступінь залежності від законодавчих або економічних обмежень. В нафтопереробній галузі України склалася ситуація, коли низка підприємств, зокрема ПАТ “НПК – Галичина”, не спроможні випускати моторні палива підвищеної якості, переважно через

---

* Складено за даними <http://smida.gov.ua>.

відсутність процесів гідроочистки від сіркових сполук бензинів та дизельних палив. Виробництво та продаж моторних палив нижчої якості дозволяється періодично наказами Держспоживінспекції України.

Головний напрям інвестування ПАТ “Іскра” – створення нових видів продукції, здатних конкурувати на світовому ринку джерел світла. Постійне зростання обсягів виробництва відбувається одночасно з підвищенням рівня якості продукції. Іскра стала першою компанією в Україні, яка надала 3-річні гарантійні зобов’язання на компактні люмінесцентні лампи торгової марки Volta, за умови їх експлуатації в побутових умовах.

На підприємстві проводяться роботи для підвищення термінів служби газорозрядних ламп високого тиску, інших джерел світла – адже якість нашої продукції – домінуючий показник конкурентоспроможності. Інформація про інвестиції підприємства в основні засоби, фінансові інструменти наведена в табл. 1. Придбання інвестицій на ПАТ “Іскра” планується проводити за власні кошти та залучені кредитні кошти.

Таблиця 1
Інвестиційна діяльність на ПАТ “Іскра” у 2007 – 2011рр., тис. грн*

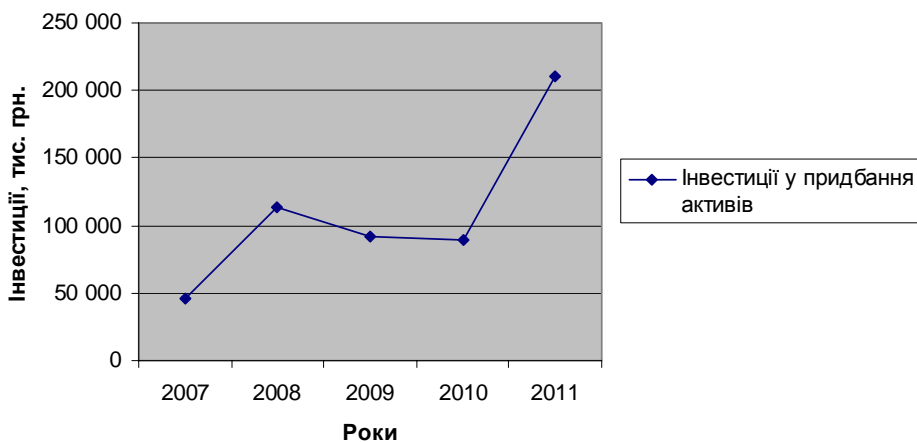
Показники	Значення				
	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Фінансові інвестиції	1249	1906	9,06	126,7	35073
Інвестиції в основні засоби	63490	21710	58041	26460,3	28658
Разом	64739	23616	58050	26587	63731

Як бачимо із даних табл. 1, обсяги інвестиційної діяльності підприємства зростають. Незважаючи на це, на діяльність емітента впливають такі фактори: значний податковий тиск, недосконалість законів, виробничо-технологічні фактори – наявність застарілого обладнання, соціальні фактори необхідність скорочень. Проблемним є “вимивання” обігових коштів при сплаті ПДВ на митниці при імпорті матеріалів для виробничої діяльності. Емітент здійснює свою діяльність у галузі, де спостерігається недобросовісна конкуренція з боку зарубіжних виробників електрولамп.

Інвестиційна програма ПАТ “Львівобленерго” у 2012 р. передбачала: будівництво, модернізацію та реконструкцію електричних мереж та обладнання; заходи зі зниження та/або недопущення понаднормативних витрат електроенергії, впровадження та розвиток АСДТК; впровадження та розвиток інформаційних технологій; впровадження та розвиток систем зв’язку і телекомунікацій; модернізацію та закупівлю транспортних засобів [20]. Для реалізації цих заходів було використано 162 633,41 тис. грн.

Динаміку інвестицій підприємства у активи (2007 – 2011 рр.) наведено на рис. 1. Основні придбання ПАТ “Львівобленерго” у досліджуваному періоді пов’язані із технічним переозброєнням виробництва.

* Складено за даними <http://smida.gov.ua>.

Рис. 1. Інвестиції у придбання активів ПАТ “Львівобленерго” у 2007 – 2011 рр.*

У інвестиційній діяльності підприємство зіштовхується із проблемами землекористування (оформлення права користування земельними ділянками); приймання у власність рухомого і нерухомого майна, що пов’язане з переоформленням через органи місцевої влади та БТІ права власності на нього.

Водночас ПАТ “Галка”, ПАТ “Маяк”, ПАТ “Львівський завод фрезерних верстатів”, ПАТ “Веста” тощо не здійснюють інвестування. Загальні обсяги капітальних інвестицій та інвестицій у основний капітал на вітчизняних підприємствах у 2007 – 2011 рр. наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Загальні обсяги капітальних інвестицій, інвестицій у основний капітал, матеріальні та нематеріальні активи у 2007 – 2011 рр.

Показники	Значення				
	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Капітальні інвестиції, млн грн	222679	272074	192878	189061	259932
Інвестиції у матеріальні активи, млн грн	–	–	186985	182076	250501
Інвестиції в основний капітал, млн грн	188486	233081	151777	150667	209130
Інвестиції у нематеріальні активи, млн грн	6389	6367	5893	6985	9431

Відповідно до визначеної проблеми на основі вивчення досвіду вітчизняних підприємств у інвестуванні потрібно уточнити особливості його здійснення та вказати на перспективи розвитку.

Аналізування останніх досліджень та публікацій за проблемою та дослідження інвестиційної діяльності на вітчизняних підприємствах дає змогу стверджувати, що інвестиційна діяльність підприємств перебуває на етапі розвитку. Основним

* складено за даними <http://smida.gov.ua>.

чинником інвестицій є технічний прогрес. Усі досліджені нами підприємства здійснювали інвестиційну діяльність із метою впровадження нових технологій та підвищення на цій основі конкурентоспроможності продукції.

На основі цього можна стверджувати, що інвестиційна діяльність підприємства пов'язана із очікуваннями власників (підприємців) щодо майбутнього прибутку. Зростання прибутку дозволяє збільшувати обсягу інвестування, а зменшення прибутку – навпаки.

Як свідчать результати дослідження, розглянуті підприємства здійснюють фінансові інвестиції. Тому, у процесі інвестиційної діяльності особливої уваги набуває фондова біржа. Підприємці часто розглядають її як барометр загальної впевненості у майбутньому та слідкують за нею із метою прийняття інвестиційних рішень.

Негативно на інвестиційну діяльність досліджуваних підприємств впливають:

- законодавчі обмеження (відсутність стабільного законодавства, та нові законодавчі ініціативи, невідповідності і неузгодженості в існуючих законодавчих актах, слабе практичне втілення прийнятих законів і неефективне забезпечення їх дотримання тощо);

- бюрократичні перепони (громіздкий процес прийняття рішень, отримання дозволів, нечітке розмежування компетенції між урядовими відомствами);

- зміни внутрішньополітичного становища та державної економічної політики (страйки, зростання ризиків, пов'язаних із веденням бізнесу в Україні, посилення напруженості у міждержавних відносинах);

- зміна приросту населення і пов'язаного з ним попиту на ринку, виникнення енерго- та ресурсозберігаючих технологій тощо.

Для розвитку інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств потрібно приділити увагу розробці ефективної державної інвестиційної політики. Відповідно до неї підприємства здійснюватимуть загальне керівництво формуванням програми капіталовкладень, відбору проєктів і фінансових рішень для вибору та реалізації найбільш раціональних шляхів розширення і оновлення виробничого потенціалу, посилення їх конкурентних переваг.

Її основи потрібно закласти на законодавчому рівні та при формуванні зважати на пошук шляхів максимальної результативності інвестиційної діяльності. Для цього потрібно покращувати відтворювальну структуру капіталовкладень (покращувати його технологічну структуру за рахунок вкладень в устаткування та інші основні засоби), підвищувати питому вагу витрат на технологічне переозброєння та реконструкцію діючих підприємств, забезпечувати капітальними вкладками прогресивні напрямки науково-технічного прогресу, що сприяють зниженню ресурсомісткості виробництва і підвищенню якості продукції тощо.

Особливу увагу також доцільно приділити зростанню інвестицій фізичних осіб на фондовому ринку України, інформація якого важлива для корпоративних інвесторів та їх схильності до фінансового інвестування. Для цього потрібно розробити організаційно-економічний механізм активізації інвестиційної діяльності індивідуальних інвесторів на фінансовому ринку України. Його складовими повинні стати: механізм оцінювання участі індивідуальних учасників в інвестиційних процесах на фінансовому ринку за допомогою системи показників; оцінювання сучасного стану інвестиційної активності індивідуальних учасників фінансового ринку; визначення чинників, які негативно впливають на параметри інвестицій

індивідуальних учасників на фондовому ринку; рекомендації, спрямовані на стимулювання інвестицій фізичних осіб у фінансові інструменти [21].

Висновки

Отже, інвестиційна діяльність вітчизняних підприємств полягає у розміщенні ресурсів, придбанні і реалізації необоротних активів, здійсненні фінансових інвестицій, формуванні інвестиційної програми та забезпеченні її реалізації тощо. Ці процеси здатні прискорити темпи відтворення засобів виробництва, здійснити підвищення кваліфікації персоналу підприємства, покращити якість його продукції тощо.

Незважаючи на усі відчутні переваги, серед більшості розглянутих підприємств Західного регіону України (ПАТ “Галка”, ПАТ “Маяк”, ПАТ “Львівський завод фрезерних верстатів”, ПАТ “Веста”, ПАТ “Львівобленерго”, ПАТ “Іскра”, ПАТ “НПК-Галичина”) спостерігається низька інвестиційна активність. Основним чинником інвестицій є технічний прогрес та бажання отримати додатковий прибуток, ріст питомої ваги фінансових інвестицій. Водночас удосконаленню інвестиційної діяльності підприємства перешкоджають: законодавчі обмеження, бюрократичні перепони, зміни внутрішньополітичного становища та державної економічної політики тощо.

Для розвитку інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств потрібно приділити увагу розробці ефективної державної інвестиційної політики, зростанню інвестицій фізичних осіб на фондовому ринку України, розвитку науки і техніки тощо.

У подальших дослідженнях проблеми потрібно вивчити методологічні положення із аналізування рівня інвестиційного розвитку вітчизняних підприємства, уточнити їх переваги та недоліки.

Література

1. Петренко Л. М. Теоретичні аспекти дослідження інвестиційної діяльності / Л. М. Петренко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету [Текст] : зб. наук. пр. — Вип. 22. — Ч. II. — Кіровоград : КНТУ, 2012. — С. 1—5. — (Економічні науки).
2. Черненко Л. В. Інвестиційна діяльність підприємств та джерела її фінансування / Л. В. Черненко // Наукові праці ПДАА [Текст] : зб. наук. пр. — Вип. 3. — Т. 2. — Полтава : ПДАА, 2011. — С. 174—178. — (Економічні науки).
3. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність [Текст] : [навч. посіб.] / Т. В. Майорова. — К. : Центр навчальної літератури, 2004. — 376 с.
4. Там само. — 376 с.
5. Бланк И. А. Управление использованием капитала [Текст] / И. А. Бланк. — К. : Ника-Центр, 2000. — 656 с.
6. Петренко Л. М. Теоретичні аспекти дослідження інвестиційної діяльності... — С. 1—5.
7. Бланк И. А. Управление использованием капитала... — 656 с.
8. Муніципальні інвестиції і кредити [Текст] : навч. посіб. / Л. Петкова, В. Проскурін. — К. : [б. в.], 2006. — 158 с.
9. Петренко Л. М. Теоретичні аспекти дослідження інвестиційної діяльності... — С. 1—5.
10. Черненко Л. В. Інвестиційна діяльність підприємств та джерела її фінансування... — С. 174—178.

11. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність... — 376 с.
12. Бланк И. А. Управление использованием капитала... — 656 с.
13. Муніципальні інвестиції і кредити... — 158 с.
14. Рывак О. С. Інвестиційна діяльність в Україні / О. С. Рывак // Науковий вісник НЛТУ України [Текст]. — 2010. — № 20.13. — С. 224—228.
15. Інвестиційна діяльність промислових підприємств / П. І. Шилепницький, Р. В. Дикан // Науковий вісник БДФА [Текст] : зб. наук. пр. — Вип. 3. — Ч. II / гол. ред. В. В. Прядко ; Міністерство фінансів України ; Буковинська державна фінансова академія. — Чернівці : Технодрук, 2008. — С. 8—14. — (Економічні науки).
16. Бондар М. І. Стан та вдосконалення аналізу ефективності інвестицій / М. І. Бондар // Економіка та держава [Текст]. — 2008. — № 2. — С. 8—11.
17. Красножон С. В. Інвестиційна діяльність індивідуальних інвесторів / С. В. Красножон // Перспективные инновации в науке, образовании, производстве и транспорте [Текст] : сб. тез междунар. науч.-практ. конф. — Одеса : [б. и.], 2007. — С. 83—85.
18. Сорока П. П. Економічний зміст інвестицій і інвестиційної діяльності підприємств / П. П. Сорока // Держава та регіони [Текст]. — 2007. — № 4. — С. 235—240.
19. Shell предлагает \$640 млн. инвестиций для модернизации НПК “Галичина” // Украинская правда [Электронный ресурс]. — 2006. — Режим доступа : <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2006/06/5/4400369/>.
20. Звіт щодо виконання інвестиційної програми ПАТ “Львівобленерго” / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.loe.lviv.ua/>.
21. Красножон С. В. Інвестиційна діяльність індивідуальних інвесторів... — С. 83—85.

Р. Томych

DOMESTIC EXPERIENCE OF ENTERPRISES IN THE INVESTMENT ACTIVITY

The essence of the notion, varieties, advantages of investing are studied and investment activity is analysed on the example of enterprises of the Western region of Ukraine. On the basis of the considered material the features of investment activity of domestic enterprises are specified and prospects for its development are defined.

Key words: investments, investing, domestic enterprises, features, prospects of development.